

Sammlaren

Tidskrift för forskning om
svensk och annan nordisk litteratur
Årgång 144 2023

I distribution:
Eddy.se

Svenska Litteratursällskapet

REDAKTIONSKOMMITTÉ:

Berkeley: Linda H. Rugg

Berlin: Stefanie von Schnurbein

Göteborg: Åsa Arping

Köpenhamn: Johnny Kondrup

Lund: Torbjörn Forslid

München: Joachim Schiedermaier

Oslo: Elisabeth Oxfeldt

Stockholm: Anna Albrektson, Thomas Götselius

Tartu: Daniel Sävborg

Umeå: Maria Jönsson

Uppsala: Torsten Pettersson

Zürich: Klaus Müller-Wille

Åbo: Claes Ahlund

Redaktörer: Ingeborg Löfgren (uppsatser) och Tim Berndtsson (recensioner)

Inlagans typografi: Anders Svedin

Bidrag till *Samlaren* insändes digitalt i ordbehandlingsprogrammet Word till info@svelitt.se. Konsultera skribentinstruktionerna på sällskapets hemsida innan du skickar in. Sista inlämningsdatum för uppsatser till nästa årgång av *Samlaren* är 15 juni 2024 och för recensioner 1 september 2024. *Samlaren* publiceras även digitalt, varför den som sänder in material till *Samlaren* därmed anses medge digital publicering. Den digitala utgåvan nås på: <http://www.svelitt.se/samlaren/index.html>. Sällskapet avser att kontinuerligt tillgängliggöra även äldre årgångar av tidskriften.

Svenska Litteratursällskapet tackar de personer som under det senaste året ställt sig till förfogande som bedömare av inkomna manuskript.

Svenska Litteratursällskapet PG: 5367–8.

Svenska Litteratursällskapets hemsida kan nås via adressen www.svelitt.se.

ISBN 978–91–87666–43–8

ISSN 0348–6133

Printed in Lithuania by
Balto print, Vilnius 2024

innebär en reaktion mot samhällets förstörelse av centrala livsvärden, det egna språket och identiteten – och därför blir ett bejakande av plats och rötter i sammanhanget en oppositionell återanknytning som öppnar upp nya litterära möjligheter.

Essäerna i Ståhls bok har formulerats under olika skeden inte bara i en personlig forskarkarriär utan också på det akademiska fältet. Frågeställningarna liksom dialogen med andra forskare har naturligtvis fått färg av rådande diskurser (bland annat hur sambandet språk – verklighet och författare – verk diskuteras) och syns i forskjuttingar av fokus (bland annat mot kvinnotematiska och ekologiska frågor). Begripligt är också att den senaste forskningen på respektive område inte har kunnat beaktas, som till exempel Agneta Rahikainens om mytbildningen kring Södergran.

Ståhl verkar hursomhelst tämligen konstant i sina premisser, vilket hon också låter förstå att hon varit när hon inledningsvis nämner sitt avståndstagande från ”1980- och 90-talets outrerade dekonstruktivistiska ’läsningar’” och samtida tolkningar av Richard Wagners musikdramatik, det vill säga tolkningar utan historisk contextualisering eller beaktande av kompositörens intentioner (s. 11). Man kan väl säga att hon istället bygger sin forskning på en gedigen humanistisk bildningstradition, respekt för litteraturhistoriska och biografiska omständigheter och på en komparativ metod som går ner på detaljnivå men frilägger komplexa intertextuella samband.

I sin inledning nämner Ståhl att det intellektuella arbetet fördjupat hennes förståelse inte bara vetenskapligt utan även existentiellt, och så fungerar det säkert för många humanistiska forskare. Det är den dimensionen som i mitt tycke gärna kunde ha fått lite mer luft under vingarna i framställningen – om inte i de ursprungliga enskilda bidragen så i alla fall vid denna tillbakablick när lärdomen kanske hunnit smälta samman med egna livsfrågor? Men den kompletterande redigering som gjorts tillför inte mycket av personligt engagemang, även om det inte finns något skäl att betvivla att ett sådant funnits med som drivkraft i hela bygget. Det personliga engagemanget kunde ha antagit det ”objektiva korrelatets” form (T. S. Eliots begrepp som Ståhl själv ofta använder i sina analyser), men jag kan inte riktigt se att hennes text skulle fungera så.

Antologiformen medger kanske inte heller den mer holistiska genomarbetning som är möjlig i en monografi, men om man inte söker efter övergripande mönster och synteser behöver framställning-

ens svåröverskådlighet inte kännas som en brist. En mer rättvis läsart är antagligen den som Lillpers förespråkar, fast det här gäller vetenskaplig sakprosa: bara följa med texten dit den går. En annan sak är att Ståhls essäbok är krävande. Den räknar med läsarens intresse istället för att försöka locka fram det och utgår från läsarens förhandskunskaper snarare än förklarar sammanhangen, vilket gör att också den metoden fungerar bäst om man delar författarens respekt för traditionen och ser ett egenvärde i den.

Anna Möller-Sibeli

Thure Stenström, *Utsikter och insikter. Andra samlingen*. Litteraturvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet. Uppsala, 2023.

En första del med essäer under titeln *Utsikter och insikter* av Thure Stenström, denne litteraturvetenskaplige nestor, utkom 2014. Nu följer en andra samling. Medan den första utgåvan till rätt stor del bestod av tidigare understreckare i *Svenska Dagbladet*, är det i den nya boken lite längre texter ur något mer svåråtkomliga publikationer som samlats ihop. En del bygger på föredrag han hållit, och ett par texter har bearbetats eller förkortats en del sen tidigare publicering. Två av bidragen – ett om Annie Ernaux och ett om Lars Gyllensten – är helt nyskrivna. Sammantaget rör det sig om tolv texter, där de äldsta är från 1993.

Författaren tar i förordet upp vad han ser som återkommande inslag i boken, och han nämner särskilt sina erfarenheter från Uppsalas akademiska värld och sitt redovisade intresse för fransk litteratur. Trots vissa beröringspunkter mellan några av texterna blir en samling som denna spretig, vilket inte hindrar att Stenström hela tiden är intressant. Samtliga essäer kommer inte att gås igenom här, utan jag tillåter mig att göra vissa nedslag och ibland knyta samman olika texter helt kort.

Bokens första essä kallas ”Små böcker och stora”, och den börjar med minnen från ungdomstidens Gotland och gymnasietidens viktiga möte med Sartres *Existentialismen är en humanism* i franskt original. Det gav inspiration till Stenströms senare stora undersökningar av den existentialistiska traditionen. Sen berörs hans bildningsgång i Uppsala, och här närmar han sig ibland en form av anekdotiskt berättande från akademiska miljöer, som faktiskt kan uppfattas som något av en egen under-

genre. Sådana anekdoter brukar ju annars mest förmedlas i muntlig form. Ett extremt exempel som känns mycket främmande idag, är när Stenström skulle ha muntlig tentamen för professor Victor Svanberg en gång på 1950-talet. Denne var vid tillfället inlagd på Akademiska sjukhuset, något som dock inte alls hindrade förhöret. Så beskrivs hur det ”pågick från klockan nio på morgonen till klockan halv fem på eftermiddagen, med avbrott för läkarnas ronder samt patienternas lunch- och kaffepauser. Då fick tentanden helt enkelt gå ut!”

Han berättar vidare om hur Gunnar Ekelöfs poesi genom åren haft stor betydelse för honom på det privata planet. Essän är personlig, intresseväckande och ibland riktigt rolig.

En annan i god mening bred essä har titeln ”Under palmer och aspidistrar. Om 1890-talets svenska kulturläge”. Författaren vill här nyansera den bild som ibland ges av decenniet som nationellt sinnat, inskränkt eller till och medpräglat av ett isolerat kulturellt klimat. Även Heidenstambilden har ibland blivit för ensidig, menar han, och påminner om att denne faktiskt även skrivit raderna ”Det är skam, det är fläck på Sveriges banér/ att medborgarrätt heter pengar”.

Stenström ger flera exempel på tidens vanligt förekommande tyskorientering inom kulturen, men då tyskarna tillfälligt kunde förlora anseende tog de franska influenserna strax över. Det är naturligt nog främst från bildkonsten som hans exempel på tidens viktiga franska inflytande hämtas. Nykterhets- och frikyrkorörelser fick dock viss inspiration från det engelska språkområdet, och en viktig bakgrund var då den stora emigrationen till USA. Sammantaget visar han dock övertygande hur begränsat det engelska språkets inflytande var vid den här tiden, något som ställs i kontrast till dess närmast totala dominans under senare år.

Utifrån en avhandling av Åke Åberg, som bygger på unikt skriftligt material från en bokhandel i Visby under tidigt 1900-tal, visas också hur många kunder med skiftande yrken läste dansk och norsk litteratur på originalspråken. Inte oväntat är det dock främst medelklassens kvinnor som bär upp denna litterära nordism. Att det också fanns stora grupper som sällan läste behöver knappast påpekas, men i och med de stora folk rörelsernas genombrott vidgades möjligheterna till läsning och utbildning för allt fler.

Essän avslutas med ett resonemang just kring engelskans alltför dominerande inflytande i samtiden, och här nämns också de klyftor som riskerar

att öka mellan de som läser ofta och mycket, och den grupp som i princip aldrig läser. Färska undersökningar bekräftar åter denna språkliga segregering. Det är ett reellt demokratiskt och samhällsligt problem.

Denna essä kan gärna läsas i anslutning till den 2015 publicerade ”Språken, modersmålet och känslan – kommunikation i en globaliserad värld”, skriven tjugo år efter den ovan nämnda. Här förs exempelvis resonemang om modersmålet, som ibland kan vara en dialekt, i relation till senare språkinläring. Samhällsutvecklingen med social och geografisk rörlighet har ju gjort att många dialekter riskerar att marginaliseras och tunnna ut. Stenström, vars modersmål var gutamålet, knyter naturligt nog språket till känslomässiga nyanser. För ett språk är förstås långt mer än kommunikation i en viss situation; det bär på djupa känslor och minnen. Att tillägna sig nya språk ger nya insikter och får en att se andra sammanhang. Författaren blir också personlig och berättar vilken glädje det innebar att börja läsa en nybörjarkurs i grekiska vid 72 års ålder. Det ledde till att han fortsatte studera språket på högre nivåer.

En märklig paradox är dock hur den språkliga mångfalden i flera sammanhang tycks reduceras i vår globaliserade värld, inte minst inom akademien, där engelskans dominans är närmast total. Stenström citerar Horace Engdahl som uttryckt sig så här: ”Som svensk blir man dummare på engelska, och den första konsekvensen tycks vara att man inte märker det.” Det ligger en hel del i detta. ”På sitt eget språk säger man det man vill. På ett främmande språk säger man det man kan”, skriver Stenström. Det är en självklarhet som borde framföras lite oftare. Man kan tycka att 1890-talets tidigare redovisade språkliga öppenhet borde utgöra ett gott exempel även i dagens värld. Nu verkar det bli alltmer ovanligt att läsa norsk eller dansk litteratur på originalspråken, samtidigt som institutioner eller avdelningar för exempelvis tyska eller franska försvinner från våra universitet.

I den relativt korta texten ”Om biografiers sanningsvärde” nämns ”biografiskrivandets renässans” under senare år. Samtidigt resonerar författaren om huruvida inte utelämnningarna i en biografi rentav kan ha störst intresse. Ett antal exempel ges på hur forskare väljer att ta fasta på mycket olika saker i sina utredningar av olika författares liv. Essän kan gärna knytas till några frågor som aktualiseras i ett par andra av bokens bidrag. Hur undgår en litteraturvetare att okritiskt blanda samman en författa-

res liv och händelser i ett fiktivt verk av densamme? Hur skriver man litteraturvetenskapligt om författare man känt?

I den nyskrivna och läsvärda "En annan Gyllensten. I forskarverkstaden tillsammans med Lars Gyllensten" beskrivs just hur Stenström får ta del av den författande vännens arbetsanteckningar och dagböcker. Sådant är ju relevant forskningsmaterial. Samtidigt inser essäförfattaren helt klart dilemmat i att skriva om en vän. Det kan exempelvis gälla dennes kommentarer om sitt eget arbetsmaterial. Hur ska han förhålla sig till dessa? Stenström konstaterar ändå att han känner sig nöjd över att "inte behöva skriva Gyllenstens biografi av det slag som det numera överflödar av i svensk litteraturforskning, och där varje roman är eller påstås vara en självbekännelse." Här rör han vid det ovan nämnda teoretiska problemet gällande skillnaden mellan ett liv, med alla dess samlade erfarenheter, och ett fiktionsverk. Dagens autofiktion har avsevärt försvårat dessa gränsdragningar, men frågan om vad som är verkligt respektive fiktivt har därigenom inte alls förlorat sitt intresse. När det gäller en renodlad författarbiografi, så behöver ju inte alls en roman eller en diktsamling av den aktuella personen tolkas biografiskt, även om ett levt liv förstås sätter olika spår i en skönlitterär framställning. Just denna skillnad kunde ha ägnats något mer omfattande kommentarer, och där man anar Stenströms kritik mot visst samtida biografiskrivande.

Essän om Gyllensten är hur som helst initierad och ger en bild av honom som "en tvivlande rationalist", med stor respekt för religionernas och myternas världar. Samtidigt ville han hela tiden stå fri och öppen för livstolkningar som han såg som provisorier. Tvivlet på alla sanningar får i hans verk samsas med respekt och längtan efter något som han aldrig tror ska låta sig finnas. Stenström visar också hur vännen såg mycket skeptiskt på samtidens övertro på förnuftet, och han var väl medveten om vilka problem en okritisk framstegstro kan föra med sig. Han "drog sig inte för att påpeka, att det är sent på jorden, senare än vi någonsin tror", läser vi.

En annan vän, Sven Delblanc, är ämnet för en mycket personlig text. Här framgår ännu tydligare att detta är just en subjektiv essä och inget annat, och Stenström tillåter sig att citera ur brev från Delblanc och föra vidare meningar denne uttryckt muntligt. Läsaren får ta del av hans osminskade åsikter präglade av viss bitterhet mot tidsandan och vad den kan resultera i. Han klagar också en hel del över de egna villkoren som författare. De

hänvisningar som görs till några skönlitterära verk blir aldrig det viktigaste här.

Stenströms egen syn på litteraturteori glimtar alltså fram här och där, också i texter som inte i första hand ska beröra detta. Hans avskedsföreläsning från Uppsala universitet 1993 finns här återgiven under titeln "Geijer, Kierkegaard och universitetet", och här får uttalanden av den berömde dansken också visa på specifik akademikerkritik som nog artikelförfattaren själv delvis kan instämma i. Han kan sammanfatta en del av denna kritik så här: "akademikerna är inbiliska och uppblåsta nog att tro sig vara den historiska utvecklingens krön, det vetenskapliga framstegets blomma [...] Därav deras vanföreställning, att man nödvändigtvis tänker bättre, därför att man skrudar sig i modern teori, att vetenskapen à tout prix framskrider och fortskrider". Kierkegaard – och Stenström – är mycket kritiska mot dem som tror att man ingenting kan lära av föregångarna. Man anar här från Stenströms sida en samtidskritik riktad inte minst mot poststrukturalistisk litteraturteori. Olika uttalanden på skilda ställen i boken, som tar upp teoretiska frågor lite i förbigående, stryker under detta. I en beskrivning av Sten Linders gärning uttrycker han sig så här i bokens första essä: "Ty han skriver alldeles klart och utan tyngande teoretisk terminologi. Författaren tillhör med andra ord den äldre tradition i svensk litteraturforskning som sätter en ära i att skriva begripligt och som blivit hotad i Jacques Derridas och Paul de Mans, Michel Foucaults och det stora tankekunklets tidevarv". Han har helt klart en poäng här, då teoretisk medvetenhet i vissa sammanhang tros bestå i en sorts fraseologi av det slag som för tillfället är gångbar, medan själva forskningen tycks innebära att på ett eller annat sätt kunna belägga sina egna utgångspunkter. En god forskare "behäskar den svåra konsten att skriva enkelt om svåra ting men avstår i gengäld från oskicket att skriva svårt om enkla ting", menar Stenström i essän "Under palmer och aspidistrar". Visst är det så.

Ibland blir det dock lite märkligt, som då han söker en förklaring till varför hans andra volym om existentialismen inte blev lika uppmärksammad som den första. Kanske är den helt enkelt lite sämre och tråkigare, försöker han lite klädsamt spekulera, men den är också "vida mer lästlät än den första." Läsakretsen, det är min misstanke, beundrar nog helst och mest vad den inte fullt och helt begriper", skriver han så till slut i den inledande essän. Boken det gäller utkom 1984, men den bitterironiska kommentaren har man mycket svårt att ta på allvar.

Essän ”Personligt om Proust” är kanske den text som tydligast förräder sitt muntliga ursprung, ett föredrag från 1999. I det här sammanhanget blir den klart urskiljbara retoriska grundstrukturen dock främst en nackdel. Tveklöst inleder Stenström med att notera att Prousts *På spaning efter den tid som flytt* är en obestridlig klassiker, men sen är han tydlig med att han medvetet vill ”sätta honom på plats” eller ”förtala honom”. Han tar upp att det händer ytterst lite på alla dessa sidor, romankarakteräerna är svärgripbara, de detaljerade beskrivningar som finns av societetslivet är inte så engagerande och så vidare.

Efter dessa och andra invändningar går han så över till att beskriva några viktiga inslag som han själv anser tillhöra världslitteraturens höjdpunkter. Naturligtvis kan detta vara en retorik som höjer intresset hos en åhörarskara, men som karakterisering av Prousts egenart hade jag gärna sett mer även av andra inslag. Här kunde exempelvis skillnaderna gentemot 1800-talets intrigrömaner nämnts något mer. De nyanserade deskriptionerna tilläts ju hos Proust närmast uppsluka narrationen. Ibland antar de en lyrisk karaktär, där bilder kan få ett egenvärde. Försjunkandet i detaljer blir ofta ett sätt att öppna det förgångnas tillslutna rum, medan rena minnesbilder går över i nuets olika former av eftertänksamhet eller ges drag av meditatív karaktär. Det finns också små detaljer i en del av verket som får en större betydelse i en helt annan del. Sammantaget handlar projektet till stor del om att nå en upplevelses innersta kärna; tiden blir personligt upplevd, dess essens blir av närmast psykologisk karaktär. Lite mer om detta hade jag gärna läst, men ett muntligt föredrag kräver ju också annat än detaljanalys. Stenström beskriver dock väl vad han kallar Prousts ”avståndsromantik”, där såväl det ännu inte fullbordades förväntan som minnets värde blir av större vikt än själva upplevelsens nu, som lätt kan få en fadd bismak.

En essä som för samman Uppsalamiljön och intresset för det franska, är ”Dag Hammarskjöld och fransk litteratur”. Den börjar med att påminna om den septemberdag 1961, då FN-planet med Hammarskjöld störtade i nuvarande Zambia. Så nämns efterspelet i hans hemstad Uppsala, då bilkortegen med katafalken anlände från Stockholm mellan djupa led av människor. 15 000 personer kom sen att defilera förbi hans kista i domkyrkan.

Med hjälp av tidigare forskning ges så bilder av Hammarskjölds ungdomstid ända fram till hans kontakter och vänskap med poeten Saint-John Perse. Exempel ges på de tidiga årens stora littera-

turintresse, inte minst genom brev till de två ungdomsvännerna Rutger Moll och Jan Waldenström. De franska influenserna kommer tidigt, men där finns också en stor öppenhet för all god litteratur. Stenström ser särskilt ”hur naturligt de franska läsintrycken aktualiseras, så snart det gäller att fixera konflikten mellan tro och tvivel, ideal och krass verklighet.” Han nämner också hur Hammarskjöld ”[m]ed vass ironi brukade [...] kritisera den atmosfär av beserwiseraktig skepsis som omgav honom i Hägerströms och den analytiska filosofins Uppsala.” Likheterna mellan Hammarskjölds postumt utgivna *Vägmärken* och Jacques Rivières bok *A la trace de Dieu*, skriven i tysk fångenskap 1914–1917, nämns också. Essän ger en god bild av Hammarskjölds franskorientering och breda intresse för litteratur och livsåskådning. De alltför många uppräkningsarna av boktitlar från hans privata bibliotek borde dock inte höra hemma i en essäsamling som denna.

”Penelope och Melanthos son i Eyvind Johnsons *Strändernas svall* och Homeros *Odysseen*” är en läsvärd essä som jämför de två verken i titeln. Främst visas hur Johnson inte enbart försökt göra en parafra på Homeros, utan att *Strändernas svall* handlar om moderna människor. Detta blir också mycket tydligt vid en läsning av romanen.

Stenström jämför hur Penelopegestalten skildras, inte minst när det till slut blir dags för Odysseus hemkomst. Hos Johnson verkar Penelope tragiskt besviken; hennes framtida möjligheter tycks nu slutligt kringskurna. Samtidigt som det står helt klart att det är Odysseus som återvänt föder slavinnan Melantho en son, som strax förs bort för att dödas. Den nyss hemkomne kan inte hindra detta. Stenström närläser textens antydningar och ser hur mycket tyder på att det är Odysseus egen sonson som här mister livet. Telemakhos har under en tid varit en av dem som legat hos Melantho. ”Mordet på Astyanax i Troja har fått sin kusliga återuppreppning på Ithaka”. Andra världskrigets fasor och de verkliga barn som led svårt strax efter kriget berörde Johnson djupt, skriver Stenström. Hans tolkande läsning med fokus på relevanta detaljer ger ett övertygande intryck. Eyvind Johnson visar helt enkelt hur våldsspiralen bara tenderar att fortsätta.

Utöver de här nämnda essäerna finns en om ”Identitetsförsvar och identitetsförlust” i Hjalmar Bergmans verk, samt den nyskrivna texten om Annie Ernaux, som presenterar hennes författarskap.

Sammantaget är detta alltså en spretig samling med ett mycket varierat innehåll. Detta behöver dock inte vara en nackdel. Är man bara beredd på

att texterna inte har något gemensamt tema, kan man i stället glädjas åt variationen och de vida utblickarna. Det personliga får dela utrymme med det mer litteraturvetenskapliga, och det är en metod som kan få litterära essäer att fånga läsarnas intresse.

Så kan den tidigare nämnde Lars Gyllensten få avsluta denna text via ett citat som inte återfinns hos Stenström. Det hämtas från *Baklängesminnen*, som utkom 1978. Orden gäller förvisso såväl essäister som recensenter: ”Den största orättvisan, som vi någonsin kan begå emot varandra, är att intala oss att vi verkligen skulle kunna göra varandra rättvisa.”

Pär-Yngve Andersson

Johan Svedjedal, *Min egen elds kurir: Harry Martinsons författarliv*. Albert Bonniers förlag, Stockholm, 2023.

På grund av ämnets rikedom måste jag bedja mina läsare att icke orättvist kritisera mig, om jag icke medtager allt och lika litet berättar om varje allbekant händelse utförligt, utan endast i kort sammandrag. Ty vad jag skriver är icke ett historieverk utan levnadsteckningar, och en mans goda eller dåliga egenskaper kommer inte alltid till uttryck just i det ryktbaraste som han utfört, utan ofta kan en obetydlig handling eller något litet ord som han sagt, kanske på skämt, röja hans egentliga egenart mer än vad strider med tiotusentals döda, stora fältslag eller stadsbelägringar förmår.

Så inleder Plutarchos under andra seklet efter Kristi födelse sitt porträtt av Alexander den store, vilket står att finna i den grekiske historikerns levnadsteckningar över berömda greker och romare. De antika synpunkterna på hur ett liv bör skildras faller mig i minnet under läsningen av Johan Svedjedals tegelstenstjocka biografi om Harry Martinson: *Min egen elds kurir. Harry Martinsons författarliv*. I likhet med Svedjedals tidigare framställningar av det som han benämner ”författarliv” – Karin Boyes, Birger Sjöbergs och C J L Almqvists – handlar det om en ytterligt väldokumenterad framställning som växlar mellan redogörelser av författarens levnadsförhållanden och beskrivningar av dennes författarskap (vars centrala estetiska utvecklingslinjer tydliggörs och vars viktigaste verk analyseras). Med sin detaljrikt uttömmande karaktär torde boken komma att fungera som en självklar referenspunkt, omöjlig att runda för framtida forskare.

Johan Svedjedal skriver flyhänt och medryckande på ett sätt som dessvärre kommit att bli mer och mer ovanligt hos svenska litteraturhistoriker. I en tid då forskning inom humaniora har blivit alltmer teoretiskt introvert – så till den grad att termen ”populärvetenskap” har börjat användas om den sorts specimen som har förutsättningar att nå ut till en läsande allmänhet och således till andra än medlemmarna i de citeringskarteller som forskaren tillhör – har Svedjedal vinnlagt sig om att skriva på ett sätt som i längden är nödvändigt för att hålla allmänhetens intresse för svensk litteraturhistoria vid liv, vilket i sin tur torde vara nödvändigt för att på sikt motivera existensen av den akademiska disciplinen litteraturvetenskap.

Men även om Svedjedal skriver på ett sätt som gör hans biografier svåra att lägga ifrån sig och även om han knappast kan beslösas med att ha missat någon enda liten tväntnota i de arkiv han dammsugit, är det svårt att inte ställa sig frågande till den ambition som lyser igenom framställning, att, som Plutarchos skriver, *medtaga allt*. Redovisningsplikten riskerar helt enkelt att stundtals gå ut över försöken att förstå och förklara varför ett författarliv har utvecklats så som det gjort.

Till exempel finns det med avseende på Martinson-biografen anledning att undra om verkligen alla Martinsons uppenbara hugskott i intervjuer och föredrag hade behövt redovisas i den omfattning som Svedjedal gör. I synnerhet gäller det perioden efter Aniara-diktningen (vilken hade inletts redan med diktsamlingen *Cicada*, 1953, där de 29 första sångerna i *Aniara* publicerades i sviten ”Sången om Doris och Mima”). Där tenderar framställningen att bli onödigt repetitiv och kanske till och med motverka vad som inledningsvis framstår som ett syfte med levnadsteckningen: att framhålla Martinsons miljömedvetenhet som förebådande vår tids klimatengagemang. Till det ska jag återkomma.

Innan dess bör dock konstateras att Harry Martinson är ett mycket tacksamt ämne för en författarbiografi samt att Svedjedals disposition är föredömligt pedagogisk och användarvänlig, så till vida att vart och ett av de 31 kapitlen har underavdelningar där Martinsons under den aktuella tidsperioden utgivna böcker behandlas separat med avseende även på – vid sidan av att de olika verkens centrala teman, motivkretsar och kompositionsprinciper diskuteras – olika litteratursociologiska aspekter som upplagesiffror, recensioner och annan medial uppmärksamhet, mer eller mindre